

SLOVENEK.

Političen list za slovenski národ.

Fe pošti prejeman velja: Za celo leto predplačan 15 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld., za en mesec 1 gld. 40 kr.
V administraciji prejeman velja: Za celo leto 12 gld., za pol leta 6 gld., za četrt leta 3 gld., za en mesec 1 gld. V Ljubljani na dom pošiljan velja 1 gld. 20 kr. več na leto.
Posamezne številke veljajo 7 kr.
Marsičino prejema upravništvo (administracija) in ekspedicija, Semeniške ulice št. 2, II., 30

Naznanila (inserati) se sprejemajo in velja tristoletna petit-vrsta: 8 kr., če se tiska enkrat: 12 kr. če se tiska dvakrat: 15 kr., če se tiska trikrat. Pri večkratnem tiskanju se cena primerno zmanjša.
Rokopisi se ne vračajo, nefrankovana pisma se ne sprejemajo.
Vredništvo je v Semeniških ulicah h. št. 2, I., 17.
Ishaja vsak dan, izvemši nedelje in praznike, ob 1/6. uri popoldne.

Štev. 220.

V Ljubljani, v četrtek 25. septembra 1890.

Letnik XVIII.

Vse pri starem!

Minolo nedeljo bilo je baš petindvajset let, ko je bil razglašen cesarski manifest, s katerim se je ustava z dné 26. februarija leta 1861 začasno odpravila. Deželni zborovi ni zadeval ta manifest. Od te dóbe minolo je petindvajset let! Koliko prememb in prevratov se je dogodilo v Evropi in državi naši, kake boje je bilo biti slovenskemu narodu s tujim in sovražnim nemškim življenjem in nemškimi vladami, da si je priboril vsaj mrvico enakopravnosti!

Začasno odpravljena ustava je pomenila izredno stanje. Avstrija je stala tedaj v predvečerju vojne s Prusijo. V tej nevarni dóbi bila je neobhodna potreba, vrediti notranje razmere v državi naši. Neza dovoljni so bili Madjari in slovanski narodi. Žal, da je poravnava v prvi vrsti zopet le zadevala, — ne nas Slované, — temveč Madjare.

Na čelu tedanjemu kabinetu stal je grof Rihard Belcredi, zastopajoč zajedno urad državnega ministra in vodjo — policije. Minister za zunanje zadeve bil je Mensdorf, finančni minister grof Lariš, pravosodni minister baron Komors, vojni minister Frank, minister pomorstva baron Burger, urad ogrske dvorne pisarne je zastopal grof Majláth in minister brez „portfelja“ je bil grof Esterhazy.

Izmed vseh členov tedanjega ministerstva živi jedino še grof Belcredi, vsi drugi preselili so se v večnost. Tudi izmed odličnih nasprotnikov ali prijateljev izjemnega zistema ostal je še samo vitez Schmerling.

Predsednik prerušene zbornice bil je vitez Hasner, pozneje minister, in predsednik gosposke zbornice knez Karlos Auersperg.

Zemljevid imel je za one dóbe ves drugačen obraz, nego dandanes. Sredi Evrope vladal je nemški „bund“, h kojemu so spadale „nemške“ dežele Av-

strije, torej tudi slovenske pokrajine. Cesarstvo naše je vzlic temu predstavljala celotna država; tedaj ni bilo še nobene monarhije avstro-ogrške. V severni Nemčiji je kar gomzela cela vrsta držav in državic. Poleg hannoveranskega kraljestva ste bili nasavska in hesenska kneževina, svobodna mesta, republike Frankobrod, Hamburg, Bremen itd. Od te dóbe so zginile vse te dežele iz koncerta evropskih držav, in namesto njih je nastopila zjedinjena Nemčija.

Prusija je bila država tretje vrste, nje krmilo imel je v rokah tedaj dve leti knez Bismarck kot ministerski predsednik. — V saskem kraljestvu je upravljal usodo države grof Beust, pozneje avstrijski minister.

Na Francoskem vladal je tedaj nedosežni Napoleon III., Alzacija in Lorena bili ste francoska departementa.

Na Laškem je dajal takt politiki general Alfonz de La Marmora, ministerski predsednik.

Cerkvena država, dasi oropana pokrajini Emilija, Umbrija in Marka, ni bila povsem izbrisana iz vrste evropskih držav. Italija je sicer imela Nizzo in Savojsko, katero je pozneje re galantuomo prodal Francoski, a po Benetkah je zelo hrepnela.

Anglija, imajoča lorda Palmerstone pri vladnem veslu, dvigala je še svojo zastavo na Jonskih otokih in na Helgolandiji.

Največ prememb dogodilo se je na balkanskem polotoku. Ondi je povstalo rumunsko kraljestvo in srbsko, kateri sta tedaj morali plačevati Turčiji še davek; dalje se je porodila Bolgarija; Grška in Črna Gora bili ste razširjeni na troške Turčije.

Ruska, katero je vladal tedaj duhoviti kancler knez Gorčakov, usidrala je stoprav po poslednji rusko-turški vojni moč svojo pri izlivu Dunava.

Avstrija je zaséla Bosno in Ercegovino, Angleška ciprski otok, in od nekdanj silne Turčije

ostala je v Evropi samo senca; a tudi v Afriki je nje oblastvo propalo. Tunisa se je polastila Francoska, Egipta Angleška, massavskega pobežja Italija. Samo na Portugalskem, kjer te dni hudo vré, dalje na Španskem, Švedskem in v Švici se ni nič premenilo.

Izmed sedanjih avstro-ogrskih ministrov je bil pred petindvajsetimi leti grof Taaffe solnograški deželni predsednik, vitez Dunajevski profesor in mestni odbornik v Krakovem, baron Pražák deželni poslanec in odvetnik v Olomuci in pozneje v Brnu, grof Falkenhayn ritmajster v pokoji in veleposestnik, markiz Bacquehem in baron Gautsch sta hodila še s knjigami pod pazduho v gimnazijo terezijanske akademije.

V tej dóbi bila so tudi izvršena velikanska, orjaška podjetja. Prekopali so sueški zaliv in pričeli so pričetna dela za prekopanje panamske ožine. Prekopali so dalje planinske orjake Cenis, Gotard in Arel (v Avstriji). Atlantsko morje je spojeno s Tihim morjem s štirimi železnicami severo-ameriškega kontinenta; dalje je zgrajena zakaspiška železnica do središča Azije; pogumni mornarji so pribrodarili celo do severnega pola, Stanley je prehodil in raziskal notranjo Afriko, — toda zadeve avstrijskih Slovanov, koje je te dni v nekem ljubljanskem hotelu praktikant deželne vlade kranjske nazivljal v svoji nemški nadutosti „Sauvolk“, — ostale so pri starem!

Nemške naselbine na Ruskem.

VII.

V sedanjem času imajo v okroglih številkah naseljenci (bodisi že darovanih, bodisi kupljenih od raznih društev): v samarski guberniji okoli 800.000 desetih, v saratovski kakšnih 500.000 desetih, v

LISTEK.

Slavnostni govor.

Govoril pri Vilharjevi slavnosti v Planini, dné 8. sept. 1890
župnik Podboj.

(Dalje.)

Pokojni slovenski literat Levstik, ki je poučeval Vilharjeve otroke in spoznal njegove izredne zmožnosti, zlasti njegovo prirojeno pevsko žilo, vnel ga je še bolj za delo na zapuščenih ledinah slovenskega pisanja.

Tako so jeli prihajati na dan prvi plodovi njegovega pesniškega duha, Vilharjeve pesmi, od l. 1845. naprej v „Novicah“ in slovenskih koledarjih, dokler jih ni sam Vilhar skupaj zbral in l. 1860. podal slovenskemu občinstvu. Ponižno se izgovarja v začetku te zbirke in pravi o svojih pesmih:

„Vem, da je lepših Cvetic po vrteh, Te pa so zrastle Na skalnatih tleh.	Jaz nisem Prešeren, Ne Vodnikov stric, Nabral pa sem nekaj Domačih cvetic.
--	---

Če bodo vam vstregle, In segle v srce, Bom drugih nabiral, Še lepših kot té.	Izročam jih jugu, Kaj ž njimi, že vé, Naj sestram vonjajo, Naj brate budé!“
---	--

Kakor ni vsakemu človeku dano péti, tako ni vsak poet dober pesnik. Kdor pa ima od Boga pesniški dar ter ob enem korenito pozna duha in življenje svojega naroda, o najmanjši travici ljubko

zapoje. Oboje se nahaja pri Vilharju v obilni meri. Bil je rojen slovenski pesnik. Zato se vse njegove pesmi gladko beró, gladko pojó; — zajete so narodu iz srca, zložene so v njegovem duhu, — cvetlice so z domačega polja. Čeravno se vse njegove poezije ne morejo med klasične šteti, vendar so vse prijetne-domače, mnoge celo velečastne, iz vseh pa žari pesnikova gorka ljubezen do domovine.

Ni ga skoraj stanú, ni ga domačega dela, da bi ga ne bil Vilhar s kako pesmico počastil, — narodu v pouk in zabavo. Vse je radovedno čakalo, kedaj bode Vilhar zopet katero zakročil in čvrši novo pesem njegovo, so jo Slovenci hitro znali, prepisovali in razširjali. Kmalu se je pela po mestih in vaseh, — vsa dežela je oživela vsled milega pevanja in nedolžnega veselja. — Vilharju je bilo lahko pesem zložiti. Če je bila ugodna prilika in on pri dobri volji, kar v hipu je imel pesem skupaj ter ob enem na glasovirju zaigral melodijo, — tako mi je pravil učitelj njegovih otrok. Mnogo pesem njegovih je bolj lokalnega značaja, n. pr.: „Razdrški smo fantje“, „Hali, halo, želoda več ne bo!“, ki jo je ohranila le še tradicija.

3. Da so Vilharjeve poezije — kar čez noč, bi rekel — narodne postale in se Slovencem prikupile kakor nobene druge, je pripomogel ugoden slučaj, da je Vilhar sam zložil svojim pesmim krasne naprave. Bil je pesnik in ob enem skladatelj. Kako redkoma sta združena ta dva talenta v eni osebi! In tudi pri skladbah svojih je vedel Vilhar udariti

na pravo struno. Svoje melodije je vbral po vzgladu naših narodnih pesmi: priproste in lahke, a vendar tako mile in sladke, da se na prvi hip primejo poslušalcev. Njegove pesmi: „Po jezeru bliz Triglava“, „Mila, mila lunica“, „Sem slovenska deklica“, „Bom šel na planince“, „Ko tičica sem pevala“, „Ne vdajmo se!“ in druge se pojó po vsem Slovenstvu, pojó jih ne le izurjeni pevci, poje jih tudi kmečko ljudstvo: fantje pod lipo, dekleta kadar posedejo k delu doma in na polju, hlapec in pastir, vse poje Vilharjeve pesmi, ne vedoč, da so odmevi z njegove strune, s strune našega planinskega rojaka.

Pa ne samo po Sloveskem, tudi dalje so segle Vilharjeve pesmi. Mej Hrvati in Srbi, Rusi in Čehi so Vilharjeve pesmi skoraj tako domače, kot pri nas. Reči smem na kratko, da poleg slovenske „marzeljeze“ Jenkove „Naprej zastava slave!“ ki je znana vsemu slovanskemu svetu, so Vilharjeve skladbe najdalje prodrle. In naj porekó glasbeni kritiki, kar hoté, naj dokažejo, da je bil Vilhar le samouk v glasbi, da se ni strogo držal glasbenih pravil, tega nihče nikoli ovrgel ne bode in to je in ostane njegova slava, da je znal peti za narod. Malokateri pesnik je doživel to slavo, ali recimo nobeden, da bi si narod pesmi njegove tako do cela osvojil, kakor Vilhar. „Venec vseh njegovih skladeb gre brez dvojbe pesmi „Po jezeru bliz Triglava“, — tako mi piše Vilharjev sin, genijalni komponist Franc Serafin, in ko ne bi bil naš slavljenec nobene druge pesmi z melodijo zložil, kakor to edino,

skrbela za red, da so mogli „Aari“ praznovati svojo slavnost. Občinstva ni bilo na ulicah, razven nekoliko radovednežev. C. kr. priv. zbor meščanskih strelcev, ki sestoji izključno iz čeških meščanov, prepustil je turnerjem za to slavnost godbo svojo v — polni paradi!

(Z Dunaja) se poroča, da je tamošnje slovensko gledališko društvo dne 21. t. m. priredilo predstavo na korist poplavljenec na Češkem. Vdeležba je bila velikanska; med prisotnimi odličnjaki sta bila minister baron Pražak in grof Harrach. Tudi več Slovencev se je vdeležilo te dobrodelne predstave, ki je imela čistega dohodka blizu 2000 gld.

(Na zagrebškem vsučilišču) je bilo v minoletem letnem semestru vpisanih 363 slušateljev, in sicer iz Hrvatske 270, iz Slavonije 61, iz Dalmacije 12, iz Ogrske 8, iz Istre 2, iz Štajerske 3, iz Kranjske, Češke in Srbije po 1, iz Bolgarije 3 in iz Gorice 1. Rednih slušateljev je bilo na bogoslovskem oddelku 39, na pravoslovskem oddelku 171, na modroslovskem 51; izvanrednih na bogoslovskem 65, na modroslovskem 13. Farmaceutov je bilo 24.

(Suša.) Z mnogih strani dohajajo poročila o veliki suši. Tako nam piše prijatelj iz Šmartina pri Litiji, da že nad dva meseca niso imeli izdatnega dežja. Kmetje ne morejo orati in sejati; ljudje ne pomnijo, da bi bili pridelki tako zgodaj pospravljeni s polja, kakor letos vsled suše. Tudi mnogi kovači ne morejo delati, ker so se potoki usušili.

(Slovenske paralelke.) Naučno ministerstvo je dovolilo, da se prva slovenska paralelka na mariborski gimnaziji razdeli v dva oddelka.

(Kranjska komisija za pogozdovanje Krasa) je ta ponedeljek pričela ogledovanje onih prostorov, ki se bodo prihodnje leto zasadili.

(Odbor za osuševanje ljubljanskega barja) zboruje prihodnjo soboto ob 1/2 10. uri v prostorih c. kr. kmetijske družbe.

(Novo pošto) bodo odprli s 1. dnem oktobra t. l. pri sv. Volbenku pri Središču na Štajarskem.

(C. kr. okrožnem sodišču v Celju) je prideljen okr. sodnik g. K. Wenger.

(Za župnijo Gorenji Grad) na Štajarskem je prezentovan ž. g. Frančišek Dovnik, profesor morale in podvodja kn.-šk. bogoslovnege semenišča v Mariboru.

(Podružnica sv. Cirila in Metoda) v Škofji Loki ima v nedeljo, 28. septembra, ob 5. uri popoldne v čitalnični dvorani svoj občni zbor. K obilni vdeležbi uljudno vabi ODBOR.

(Za vodovodno škodo,) provzročeno v hiši, odgovorni so nasproti hišnim posestnikom vsi najemniki, in da bi bila ta škoda provzročena po poslih, takó je te dni rzsodilo najvišje sodišče na Dunaji. Neka služkinja je namreč pustila vso noč odprt vodovod in s tem hišo zaplavila. Službodajalec moral je škodo poravnati ob svojih troških.

(Bosniški Turki v Trstu.) Kakor poroča „Edinost“, ukrcali so se turški romarji iz Bosne, ki so bili v Meki, na Lloydov parnik „Reka“ in so sedaj na potu v Trst. Tržaška mestna delegacija je prosila osrednjo vlado, naj bi se romarji ukrcali v Solunu, da ne bi v Trst zanesli kolere, ki se je že prikazala med njimi. Vlada tej prošnji ni ustregla in

romarji se bodo ustavili v lazaretu sv. Jerneja pri Trstu.

(Dobitek.) Zadnji glavni dobitok komunalnih dunajskih srečk v znesku 200.000 gld. je dolgo ostal brez imejtelja. Te dni pa je prišel po lepe novice vladni svetovalec in nadzornik pri državnih železnicah, Fr. Schulz iz Währinga pri Dunaju.

Raznoterosti.

— Požar Alhambre. Alhambra pri Granadi je bila zadnje dni žrtva silnega požara. Kakor se čuje, zažgal jo je nekdo nalašč. Sodnijska preiskava se že vrši. Alhambra (rudeči grad) je bil sijajen spomenik arabske umetelnosti. Nekdaj je bilo to znamenito poslopje palača mavriških kraljev, dan-današnji pa le španska trdnjava. Zidati se je bila začela za Muhameda Abu Abdallaha l. 1213, ter bila dodelana čez 125 let. Alhambra se je dvigala v rajskolepem kraji na vrhu skalnatega in obrastenegega hriba, oddaljenega dva kilometra od Granade. Mej Granado in Alhambro se razprostira bujna ravan, katero namaka reka Darrho. Grad je obdajalo rudečkasto zidovje, ki so ga varovali kakor mogočni nasipi. Če pomislimo, da je bilo mej tem ozidjem trideset stolpov, več džamij, cerkev, palač, stanovanj, ne bomo se čudili, da je potreboval tri četrt ure, kdor jo je hotel obhoditi. Do najnovejšega časa je španska vlada vedno popravljala razpadajoče dele v starem slogu. Razven sloveče kraljeve palače je bila mej vnanjim ozidjem farna cerkev, samostan, ki pa je služil zadnji čas za vojašnico, in palača Karola V., sozidana na mestu zimske palače mavriških kraljev. V nekaterih stolpih so bile državne jetnišnice. Na tako zvanem levjem dvoru je bil postavljen vodomet na dvanajstih levih. Okolo tega dvora so bila krasna stebrišča. Stene in oboki so bili umetelno okrašeni. Škoda, katero je provzročil požar, je vsekako velika.

Telegrami.

Dunaj, 25. septembra. Kakor piše „Wiener-Zeitung“, dovolil je cesar odpust od urada dalmatinskega cesarskega namestništva generalu topništva Blazekoviću, za katerega je bil prosil iz zdravstvenih ozirav ter mu pri tej priložnosti izreka zahvalo za njegovo veleslužno delovanje za državo.

Dunaj, 25. septembra. Kupčijski minister je zaukazal zaradi kolere v Aleppu, da se iz pristanišča Alexandretto došle ladije od Ras Chanja do Karatos Buruna sedem dni opažajo.

Polá, 25. septembra. Torpedna ladija „cesarica Elizabeta“ je bila srečno spuščena v morje. Nadvojvodinja Marija Valerija je odgovorila na nagovor admirala Sternecka. V veselem ponosu krsti kot zastopnica cesarice Elizabete ladijo. Naj odpluje v slavo avstrijsko-ogrske države, sovražniku v strah, domovini v čast in ponos.

Olomuc, 24. septembra. Na predlog cesarskega namestnika je odšel 54. polk pešcev v Ostravo, da naredi mir med razgrajajočimi delavci.

Moravska Ostrava, 24. septembra. Dzdaj štrajka vsega vkupe 5000 rudarjev vseskozi le iz šlezjskih rovov.

Liverpool, 24. septembra. Mesto Colon je deloma pogorelo. Ladijarnice so oteli požara. Promet s Panamo ni prenehal.

Umrli so:

V bolnišnici:

22. septembra. Franciška Zaje, gostija, 55 let, vsled raka. — Blaž Hodnik, gostič, 55 let pljučnica.

Tuji.

23. septembra.

Pri Matiču: Klerk, Rosenthal z Dunaja — Steiner iz Siska — Wagner, šolski vodja, s hčerjo, iz Češkega. — Grünscit, učiteljica, iz Gorenje Bele. — Berlic, župnik, iz Bohinjske Bele. — Šolar iz Kroke. — Mioni, fotograf, iz Trsta. — Cirnević iz Belega Grada. — Dürz, trgovec, iz Zagreba. — dr. Gingest iz Pariza. — Rossig, inženir, s soprogo, iz Krakovega. — Maier, okrajni sodnik, iz Doberle Vesl. — Kraft, trgovec, iz Nemčije. — Lončar, davkarski nadzornik, s soprogo iz Krškega. — Baron Baillon iz Ogr. Bele Cerkev.

Vremensko sporočilo.

Dan	Cas	Stanje		Veter	Vreme	Mokrine na 24 ur v milij
		razkoma v mm	toplomera po Celziju			
7. u. zjut.		742.9	13.0	vzhod	jasno	
24. u. pop.		742.7	24.2	sl. jzpad	„	0.00
9. u. zveč.		743.4	16.2	brezv.	„	

Srednja temperatura 17.8°, za 3.9° nad normalom.

Dunajska borza.

(Telegrafčno poročilo.)

25. septembra.

Papirna renta 5% po 100 gl. (s 16% davka)	87 gld. 80 kr.
Srebrna „ 5 1/2 „ 100 „ 16% „	88 „ 15 „
5% avstr. zlata renta, davka prosta	106 „ 70 „
Papirna renta, davka prosta	100 „ 95 „
Akcije avstr.-ogrske banke	963 „ — „
Kreditne akcije	307 „ — „
London	112 „ 60 „
Srebro	— „ — „
Francoški napoleonid.	8 „ 93 1/2 „
Cesarski cekini	5 „ 36 „
Nemške marke	55 „ 25 „

Vabilo.

Čitalniški pevski odbor naznanja gg. pevcem, da se za letošnji zimski tečaj prično redne vaje že 26. t. m. Pevske vaje bodo se vršile dvakrat na teden, in sicer vsak torek in petek. Ako se oglasi zdatno število gospodov, ki bi pristopili zboru, otvorila se bodo tudi pevska šola pod vodstvom gosp. prof. Gerbiča.

Začetek vaj za gospice-pevke določil se bo pozneje. K polnoštevilni vdeležbi vabi uljudno

pevski odbor.

Posilja naročeno blago dobro spravljeno in poštnine prosto!

Visokočastiti duhovščini

priporočam se vljudno podpisani v napravo cerkvenih posod in orodja iz čistega srebra, kineškega srebra in iz medenine najnovejše oblike, kot

monstranc, kelihov, svetilnic, svečnikov

Itd. itd. po najnižji ceni. Zadovoljim gotovo vsakega naročnika, bodisi da se delo prepusti mojemu ukusu, bodisi da se mi je predložil načrt.

Stare reči popravim, ter jih v ognju pozlatim in posrebrim. Na blagovoljna vprašanja rado-voljno odgovarjam. (52-38)

Teodor Slabanja,

srebrar v Gorici, ulica Morelli šte. 17.

Posilja naročeno blago dobro spravljeno in poštnine prosto!

Dunajske razstavne srečke à 1 gl.

Le malo jih je še!

11 srečk 10 gld.

6 srečk 5 gl. 50 kr.

Glavni dobitok

50.000

gld. vrednosti.

Žrebanje že 15. oktobra.

Srečke po 1 gld. pri C. C. MAYER-ji v Ljubljani.